

**Dönüşüm Ajansı Olarak Kadın Sosyal Girişimcilerin Profilleri Üzerine Bir
Araştırma**

**A Research on the Profiles of Female Social Entrepreneurs as a
Transformation Agency¹**

**Handan Deniz BÜYÜKASLAN²
Duygu KIZILDAĞ³**

Introduction

Social entrepreneurship is an increasing concept in recent years and draws attention as an old research area. Social entrepreneurship, while taking place in entrepreneurship concept and focusing social properties and social benefit of entrepreneurship, has nowadays improved samples both in Turkey and in the World. Social entrepreneurship is also seen as a mean of change and development because of the increasing social problems and inadequacy for the public to overcome these needs. Associated with resolving the social problems, social entrepreneurs provide transformation for the education, health, environment, human rights and development initiatives. For this reason, social entrepreneurs are characterised as transformation agents who have social mission to pursue the new opportunities and innovation. Social entrepreneurship is blended with the characteristics of business entrepreneurship such as risk taking, innovation and profit making. But creating economic value is a secondary element that provides financial sustainability for social entrepreneurs. Although they resemble commercial entrepreneurs, social entrepreneurs are defined as those who have the sense of social responsibility using entrepreneurial capacities to solve social problems. In addition, social entrepreneurs is described as having suffered in the past and suffering from negative incidents. It is important to determine the characteristics of social entrepreneurs who have a significant potential for social transformation. From this motivational perspective, our study examines the phenomenon of social entrepreneurship in terms of female entrepreneurs and the profiles of female social entrepreneurs.

¹Bu çalışma 21-23 Eylül 2017 tarihlerinde düzenlenen "International Applied Social Sciences Congress" de sunulan bildiri çalışmasından türetilmiştir.

² Arş. Gör., Afyon Kocatepe Üniversitesi, İşletme, yumusakipek@aku.edu.tr

³ Doç. Dr., Demokrasi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü,
duygu.kizildag@idu.edu.tr

Bu makale iThenticate programı ile taranmıştır.

Makale Gönderim Tarihi: 21/11/2017- Kabul Tarihi: 13/12/2017

Besides it aims to reveal whether the profiles are similar to the characteristics associated with social entrepreneurs in the literature.

Methods

It is seen that a significant part of the increasingly social entrepreneurs in the world and in Turkey are composed of women. In social entrepreneurship activities focusing on issues such as human rights, environment, education, poverty reduction, health and aid, female social entrepreneurs are thought to both solve problems of women and role-models for their fellow. In this respect, the study aims to examine the profiles of female social entrepreneurs who work to improve the situation of fellow with disabilities and to determine the similarities / differences of these profiles with the social entrepreneurial profile in the literature. The sample of the research is female social entrepreneurs who are the members of ASHOKA that are the world's first and largest network of social entrepreneurs and established to help social entrepreneurs in the world. The data has been obtained from ASHOKA web site and other internet sources related to this web site. Finally content analysis method was used to analyze the obtained data.

Findings

8 female social entrepreneurs are detected working in ASHOKA Turkey to improve the rights of women. This number constitutes 20% of the total number of members. Half of the female social entrepreneurs examined were born in eastern of Turkey. All of the sample is literate and 7 of the 8 women were got educated in high school and above. It is observed that half of the female social entrepreneurs are trained in occupations such as teaching and social work specialization. It can be expressed that persistence, Collective leadership, awareness, tenacious, social responsibility, energetic, innovative, creativity, struggle, consciousness, self-confidence, empathy are the common characteristics of the mentioned female social entrepreneurs. It can be emphasized that mentioned female social entrepreneur have experienced different traumas about themselves or their families in their past. It is seen that social entrepreneur female have established their institutions in 1986-2006. In that regard it can be stated that women's educational problems, violence and exposure to abuse, discrimination, in capacity to work, poverty, migration from rural to urban areas and terror are common conditions that cause these institutions to emerge. In addition many of these female social entrepreneurs who were engaged such activities to improve the rights of women were rewarded for their work before ASHOKA

Conclusion

When examined the profiles of female social entrepreneurs constituting the sample of the research, it seems difficult to classify them in area such as place of birth, education and occupation. Female social entrepreneurs also have common characteristics of social entrepreneurship as stated in the literature. Although they have experienced similar negativities incidents and traumas in their past, female social entrepreneurs have not the same the career stages. However, it can be said that female social entrepreneurs who constitutes our sample had experienced similar negative personal incidents in their past as emphasized in the literature That'swhy since the study is conducted on a limited sample, the obtained information is limited to the sample. Differing results can be obtained by conducting more extensive studies to determine the profiles of female social entrepreneurs and, in particular, their personal experiences.

Keywords: SocialEntrepreneurship, Social Entrepreneur, FemaleSocial Entrepreneur

Öz

Son yıllarda önemi giderek artan bir kavram olan sosyal girişimcilik oldukça eski bir çalışma alanı olarak dikkat çekmektedir. Girişimcilik kavramı içinde yer alan ancak girişimciliğin sosyal özelliklerine ve toplumsal faydalarına odaklanan sosyal girişimcilik ile ilgili hem Dünya'da hem de Türkiye'de örnekler giderek artmaktadır. Sosyal problemleri çözme ile ilişkilendirilen sosyal girişimciler, toplumdaki pek çok farklı soruna sürdürülebilir çözümler bulan, sosyal misyona sahip, fırsatların peşinde koşan ve yenilik yapan dönüşüm ajanları olarak etki yaratmaktadır. Toplumsal dönüşüm sağlama açısından önemli bir potansiyele sahip olan sosyal girişimcilerin özelliklerinin belirlenmesi önemlidir. Bu motivasyondan hareketle çalışmada sosyal girişimcilik olgusu kadın girişimciler açısından ele alınarak kadın sosyal girişimcilerin profilleri incelenmekte ve profillerin literatürde sosyal girişimciler ile ilişkilendirilen özelliklerle benzerlik gösterip göstermediği belirlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Girişimcilik, Sosyal Girişimci, Kadın Sosyal Girişimci

Giriş

Sosyal girişimci, sosyal değer yaratmak amacıyla fırsatları keşfeden, canlandıran, değerlendiren ve fırsatlardan istifa eden kişidir (Marshall, 2010, s. 185). Sosyal girişimci, eğitim, sağlık, çevre, insan hakları, kalkınma

girişimleri gibi alanlarda katma değere sahip yenilikler ortaya çıkararak, sosyal dönüşümü sağlamaktadır (Sobhani ve Gasnier, 2012, s. 1). Bu nedenle sosyal girişimciler, sosyal sektörlerdeki sosyal misyona sahip, yeni fırsatların peşinde koşan, sürekli yenilik yapan, cesaretle hareket eden ve sorumluluk duygusuna sahip olan dönüşüm ajanları olarak da nitelendirilmektedir (Dees, 1998, s. 4). Etkili, sürdürülebilir, şeffaf ve ölçülebilir etkilere sahip çözümler üreten değişim güçleri olarak da bilinen sosyal girişimciler, (McLean, 2012, s. 8) yenilikçi ve proaktif davranışlar sergileyerek sosyal değer yaratmak için mücadele etmektedirler (Weerawardena ve Mort, 2006, s. 32).

Ticari girişimcilerin temel amacını ekonomik değer yaratarak elde ettiği getirideki başarı oluştururken, sosyal girişimlerin asıl ilgi alanı, sosyal misyon ve hizmeti vurgulayarak sosyal değer yaratmak ve toplumsal katkı sağlamaktır (Sharir ve Lerner, 2006, s. 7). Ticari girişimcilere benzerlik gösterecek de sosyal girişimciler sosyal sorunları çözmek için girişimcilik kapasitelerini kullanan, sosyal sorumluluk duygusuna sahip kişiler olarak tanımlanmaktadır. Sosyal girişimciler kendilerini temel insan ihtiyaçlarını karşılamaya adanarak, toplumun yaşam kalitesinin en etkili şekilde gelişmesine yardım etmektedir (KoeHweeNga ve Shamuganathan, 2010, s. 263). Ekonomik değer yaratma sosyal girişimciler için ekonomik yeterlilik ve finansal sürdürülebilirliği başarmak için gerekli olan ikincil bir unsur olmaktadır (Seelos ve Mair, 2005, s. 244). Ayrıca sosyal girişimciler "çevrelerini değiştirme" görevini üstlenmekte ve hedefledikleri sosyal değeri yaratmaya çalışmaktadır (Prabhu, 1999, s. 142, Sharir ve Lerner, 2006, s. 7). Sosyal girişimciler, riski yöneterek, yenilikçi ve proaktif davranışlar sergileyerek sosyal misyonlarına ulaşmak diğer bir ifadeyle sosyal değer yaratmak için mücadele etmektedir. Sosyal girişimciler bir yandan kurumlarının sürdürülebilirliğini sağlamakta, bir yandan da sosyal misyonlarını başarmaya çalışmaktadır. Bundan dolayı, çevresel dinamiklere göre kaynaklarını akılcı bir şekilde yönetmek zorundadır (Johnson, 2002, s. 1, Weerawardena ve Mort, 2006, s. 32).

Sosyal girişimcilik olgusu her ne kadar son 20 yılda belirgin bir şekilde büyüme ve gelişme gösterse de (Mort, Weerawardena ve Carnegie, 2002, s. 77) aslında yeni bir kavram değildir. Sosyal girişimci olarak adlandırılmasa da tarih boyunca her zaman sosyal girişimciler olmuştur. Bu sosyal girişimciler, sosyal misyonlarını gerçekleştirebilmek için en etkileyici yol ve yöntemleri kullanarak birçok faaliyetlerde bulunmuş, ayrıca sosyal bir amaca hizmet eden kurumların yapılandırılmasında rol oynamışlardır

(Dees, 1998, s. 1).Sosyal girişimciler, karmaşık ve iz bırakan sosyal problemlere yaratıcı çözümler sunmak için iş modelleri geliştirerek toplumlarına önemli ve farklı katkılar yapan kişiler (Zahra vd., 2009, s. 519) olmalarının yanında geçmişte olumsuz olaylar yaşamış ve zorluk çekmiş kişiler olarak da nitelendirilmiştir.

Sosyal girişimciler, daha önce iş dünyası, hükümet ve sivil toplum kuruluşları (STK) tarafından göz ardı edilen toplumsal sorunlara yönelik yenilikçi iş modelleri uygulamaktadır. Bu girişimciler, özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerde kaynak kıtlığı ve yolsuzluk gibi olumsuz sosyal koşulların iyileştirilmesinde hayati bir rol oynamıştır. Sosyal girişimciler, yoksulluk, cinsiyet eşitsizliği gibi toplumsal sorunlara yönelik geleneksel çözümlere meydan okuyarak yenilikçi ve uygun maliyetli yöntemler uyguladıklarından dolayı ülke ekonomilerin değişiminde görünen önemli dönüşüm ajanları haline gelmişlerdir (Zahra, vd., 2009, s. 520). Örneğin sosyal girişimcilerin ilk örneklerinden Grameen Bankasının kurucusu olan Profesör Muhammed Yunus, Bangladeş'te birçok sosyal girişim fırsatı görmüş bu fırsatları özel sektör işletmeleriyle iş birliği yaparak uygulamaya koymuştur. Örneğin, Bangladeş'teki ayakkabı eksikliğinin milyonlarca insanı parazitler tarafından yayılan risklere maruz bırakması gibi olumsuz durumu bir fırsat olarak değerlendiren Yunus, Adidas firması ile işbirliği yaparak mümkün olabilecek en ucuz fiyata ayakkabı sunacak bir sosyal girişim oluşturmuştur (Yunus ve Weber, 2012, s. 81).

ABD' de kadın hakları için mücadele edip anayasa değişikliğine öncülük eden Susan B. Anthony, Hindistan' da toprakları olmayan köylülere yaklaşık 3 milyon dönüm toprağın bağışlanmasını sağlayan ve Toprak Bağış Hareketi' nin kurucusu olan VinobaBhave, İngiltere' de ilk hemşirelik okulunu kuran ve modern hemşireliğin kurucusu olarak tanınan FlorenceNightingale, erken çocuk eğitiminin önemini vurgulayarak Montessori yaklaşımını geliştiren Mary Montessori, Ulusal Doğa Parkları sistemini kuran doğasever ve korumacısı John Muir, 2. Dünya Savaşı sonrası Fransa ekonomisini yeniden yapılandırırken Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu' nu kuran Jean Monnet gibi isimler tarihteki en önemli sosyal girişimciler olarak bilinmektedirler (<http://turkey.ashoka.org/node/1697>).

Sosyal Girişimciler ve Özellikleri

Araştırmacılar, sosyal girişimcilik olgusunun doğasında bulunan girişimcilik yapısını vurgulamak ve sosyal girişimciliği diğer girişimcilik

fenomenlerinden ayırt etmek için, sosyal girişimcilerin kişiliğine, sosyal girişimci davranış ve sürecine veya sosyal fırsatlara odaklanmışlardır. Bu yaklaşımı izleyen çalışmalarda sosyal girişimciler; özel liderlik yeteneği (Thompson, vd. 2000, s. 331), vizyonlarını gerçeğe dönüştürme tutkusu (Bornstein, 1998), güçlü bir etik yapı (Drayton, 2002, s. 123-124) ve toplumsal dönüşüm yaratma (Mair ve Marti, 2006, s. 41) gibi özel davranışlar ile karakterize edilmektedir (Mair ve Marti, 2006, s. 38).

Sosyal girişimciler, sosyal dönüşüm sağlayana kadar çalışmayı sürdürebilecek vizyon ve kararlılığa sahip, değişimin önünü açmak için girişimde bulunan, sorunları çözmek için fikir yaratan, çözüm yollarını çevresindekilerle paylaşıp onlarla birlikte de hareket eden, toplumu yeni adımlar atmaya ikna etmede ısrarcı olan kişiler olarak nitelendirilmektedir (Denizalp, 2009, s. 8, Betil, 2010, s. 24, Sarıkaya, 2010, s. 39). Sosyal girişimciler salt ekonomik terimler yerine önemli sosyal değerler açısından çerçevelenen projelere öncülük ettikleri için, takipçilerinin desteklerini ve bağlılıklarını sağlama yeteneği ve güvenilir olma gibi belirli liderlik özelliklerine de sahiptir (Mort vd., 2002, s. 79).

Kendini gerçekleştirme, mesleki bağımsızlık ve fırsat yaratma gibi ticari girişimcileri motive eden faktörler, sosyal girişimcileri de motive etmekle birlikte, sosyal girişimcileri motive eden başka faktörler de bulunmaktadır. Sosyal girişimcilere özgü olan bu faktörler, kişiye özel rehabilitasyon, bireysel sıkıntıya çözüm arama, kişisel problemlerin paylaşıldığı bir topluluğa bağlanma yükümlülüğü olarak ifade edilmektedir (Sharir ve Lerner, 2006, s. 16). Barendsen ve Gardner (2004, s. 45) yaptıkları bir çalışmada sosyal girişimcilerin hayat tecrübelerinin de sosyal girişimcileri motive eden bir faktör olarak ifade etmişlerdir. Sosyal girişimcilerin yaklaşık yarısının, geçmiş yaşamlarında zorluk çekmiş, çocukluk dönemlerinde travmatik ve derin bir şekilde hayatlarını değiştirecek bir tecrübe yaşamış, toplumsal eylemlere katılmış, topluma karşı duyarlılıkları daha fazla olan kişiler olduğunu belirtmişlerdir.

Plater-Zyberk (2005, s. 29) ise kişileri sosyal girişimciliğe iten dürtüleri incelediği çalışmasında sosyal girişimcileri; geçmiş yaşamlarında haksızlığa uğrayan ve diğer kişilerin bu tramvayı yaşamasını istemeyenler, olumlu tecrübeleri olanlar ve bu deneyimi ihtiyaç duyanlar ile paylaşmak isteyenler ve ayrıcalık sahibi oldukları için diğer insanlara yardım etmek gerektiğini hissedenler olarak sınıflandırmışlardır.

Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Girişimci yaklaşımların sosyal problemlere yönelmelerinde girişimcilerin, hükümetlerin ve hayırseverlerin gerçekleştirdikleri çabaların çoğu beklentilerin altında kalmaktadır. Bu noktada, sosyal girişimciler yeni bir model geliştirerek sosyal misyon tutkusunu ile sosyal değer ve dönüşüm yaratmaktadır (Dees, 1998, s. 1). Sosyal değer yaratmak söz konusu olduğunda bir toplumu değiştirici unsurlar arasında kadınlar da yer almaktadır (Okandan ve Sönmez, 2012, s. 117). Dünyada ve ülkemizde giderek artan sosyal girişimcilerin önemli bir kısmının kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Kadınların özel sektör girişimciliğinden çok sosyal girişimci olma eğilimi gösterdikleri de bilinmektedir (Haugh, 2005, s. 3). İnsan hakları, çevre, eğitim, yoksulluğu azaltma, sağlık ve yardım gibi konulara odaklanan sosyal girişimcilik faaliyetlerinde kadın sosyal girişimcilerin hem kadınların problemlerine çözüm üretecekleri hem de hemcinslerine rol model olacakları düşünülmektedir.

Bu doğrultuda çalışmanın amacı hemcinsleri olan kadınların durumunu iyileştirmek adına çalışmalar yapan kadın sosyal girişimcilerin profillerini incelemek ve bu profillerin literatürdeki sosyal girişimci profili ile benzerlik/farklılıklarını belirlemektir. Araştırmanın örneklemini Dünya'nın ilk ve en geniş sosyal girişimci ağı olan ve Dünya'daki sosyal girişimcilere yardım etmek amacıyla kurulan ASHOKA'ya üye sosyal girişimci kadınlar oluşturmaktadır.

Tarihte "sosyal girişimci" kavramını ilk kez kullanan Bill Drayton tarafından 1980 yılında Washington D.C.'de kurulan ASHOKA, sosyal girişimcileri destekleyen ve toplumda pozitif etki yaratan becerilerin yaygınlaşması için çalışan bir sivil toplum kuruluşudur (Dess, 2007, s.24). İlk sosyal girişimcileri 1981 yılında Hindistan'da seçen ASHOKA, dünyanın ilk ve en prestijli sosyal girişimci ağıdır. ASHOKA'nın beş kıtada 36'dan fazla ülkede ofisleri bulunmaktadır (<http://ashokaturkiye.org/tr/hakkimizda-2/>).

ASHOKA, sosyal girişimcileri, toplumun en acil toplumsal, kültürel ve çevresel sorunlarına yenilikçi çözümler sunan bireyler olarak tanımlamaktadır. Sosyal girişimciler önemli sorunları çözerek sistem düzeyinde dönüşüm sağlama yolunda ısrarcı davranmaktadırlar (<https://www.ashoka.org/en/focus/social-entrepreneurship>).

Araştırmada kullanılan veriler ASHOKA web sitesi başta olmak üzere, bu site ile ilişkili diğer internet kaynaklarından elde edilmiştir. Elde edilen verileri analiz etmek için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. Web sitesinde ve ilgili diğer internet kaynaklarında yer alan metinlerden elde edilen veriler sosyal girişimcilerin demografik ve bireysel özellikleri, geçmiş yaşam deneyimleri, sahip oldukları kurum, ASHOKA üyelikleri ile başarı ve ödülleri açısından incelenmiştir.

Araştırmanın Bulguları

Türkiye’de ASHOKA bünyesinde kadınların haklarını iyileştirmek için faaliyet gösteren 8 sosyal girişimci kadın tespit edilmiştir. Bu sayı, toplam üye sayısının %20’sini oluşturmaktadır.

Tablo 1: ASHOKA Türkiye Üye Sayıları

ASHOKA Türkiye Üyeler	N	%
Kadın	19	%47.5
Erkek	21	%52.5
TOPLAM	40	%100

Tablo 2: Sosyal Girişimci Kadınların Bireysel Özellikleri

Sosyal Girişimci Kadınlar	Doğum Yeri	Eğitimi	Mesleği
Şengül AKÇAR	İstanbul	Doktora	İnşaat Mühendisi, Genel Direktör
Nebahat AKKOÇ	Diyarbakır	Ön Lisans	Öğretmen
Halime GÜNER	İstanbul	Lisans	Sosyal Hizmet Uzmanı
Naşide BULUTTEKİN	Diyarbakır	Lise	Halk Eğitim Öğretmenliği
Senem GÜL	Kahramanmaraş	Ortaokul	Ev Hanımı
Selma DEMİRELLİ	Düzce	Lisans	Sanat Öğretmeni
Berna YAĞCI	Mardin	Lise	Ev Hanımı

Bedriye HÜLYA	İzmir	Lisans	Girişimci
---------------	-------	--------	-----------

Tablo 2’de sosyal girişimci kadınlar arasında doğum yerleri, eğitim düzeyleri ve meslekleri açısından farklılıklar olduğu görülmektedir. İncelenen kadın sosyal girişimcilerin yarısı Türkiye’nin doğu illerinde dünyaya gelmiştir. Örneklemin tamamı okur-yazardır ve 8 kadından 7’si lise ve üzeri eğitim almıştır. Sosyal girişimci kadınların yarısının öğretmenlik ve sosyal hizmet uzmanlığı gibi mesleklerle ilgili eğitim aldıkları görülmektedir.

İncelenen sosyal girişimci kadınların ortak özellikleri kararlılık, kolektif liderlik, farkındalık, sebatkarlık, sosyal sorumluluk, enerjik, yenilikçi, yaratıcılık, mücadeleci, bilinç, kendine güven, empati kurma olarak ifade edilebilir.

Tablo 3: Sosyal Girişimci Kadınların Geçmiş Yaşam Deneyimleri

Sosyal Girişimci Kadınlar	Geçmiş Yaşam Deneyimleri
Şengül AKÇAR	1980 Feminist Hareketinden etkilenmiş
Nebahat AKKOÇ	Kocasının öldürülmesi, tutuklanma, işkence görme ve cinsel istismar edilme
Halime GÜNER	Erken yaşlarda babası tarafından annesine uygulanan şiddet
Naşide BULUTTEKİN	1990’larda bölgede yaşanan terör olayları dolayısıyla zorunlu göç
Senem GÜL	Yoksulluk nedeniyle erken yaşta okulu bırakma ve kardeşlerinin sorumluluğunu üstlenme
Selma DEMİRELLİ	Düzce’de yaşanan depremde ailesini kaybetme
Berna YAĞCI	Yaşadığı bölgedeki sorunlar
Bedriye HÜLYA	16 yaşında trafik kazası nedeniyle 3 yıl yatağa bağımlılık, kanseri yenme, boşanma, ABD’deki eğitimi sırasında spor merkezlerinden ilham alma

Tablo 3’de, kadınların durumlarını iyileştirmek adına çalışmalar gerçekleştiren bu sosyal girişimci kadınların, geçmiş yaşamlarında kendileri

veya aileleri ile ilgili farklı travmalar yaşadığı görülmektedir. Örneğin Selma Demirelli Düzce’de yaşanan depremde ailesini kaybetmiş, Halime Güner ise daha küçük yaşlarda babası tarafından annesine uygulanan şiddete maruz kalmıştır. Bu bağlamda, incelenen sosyal girişimci kadınların geçmiş yaşam tecrübelerinin literatürde anlatılanlarla paralellik gösterdiği ifade edilebilir.

Tablo 4: Sosyal Girişimci Kadınların Kurumları ve Amaçları

Sosyal Girişimci Kadınlar	Kurumlar	Kurumun Amacı
Şengül AKÇAR	Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (1986)	Dar gelirli kadınların yaşam kalitesinin ve ekonomik durumlarının iyileştirmesine destek olunması ve yerel kalkınmada liderliklerin güçlendirilmesi
Nebahat AKKOÇ	Kadın Merkezi (KAMER) (1997)	Kadınların anne ve bir vatandaş olarak haklarına olan farkındalığının artırılması, kadınlara psikolojik, yasal ve eğitim konularında destek sağlanması
Halime GÜNER	Uçan Süpürge (1996)	Kadın gündeminin görünür kılınmasını sağlamak için kadın muhabirler yetiştirilmesi, toplumsal cinsiyete duyarlı haberler üretilmesi, kadın haber ağının genişletilmesi, kadın yaşantılarına ve sorunlarına farkındalık yaratılması
Naşide BULUTTEKİN	Umut Işığı Kadın Kooperatifi (2004)	Annelerin eğitim sürecine dahil edilmesi, kadınların toplumsal yaşama aktif katılımının sağlanması, okul öncesi eğitim modelinin mahallede yaşayan “mahalle anneleri” aracılığı ile uygulanması ve çocukların sokağa ve suça itilmesinin engellenmesi
Senem GÜL	İlk Adım Kadın Kooperatifi (2001)	Yoksul bölgelerde şiddete maruz kalmış kadınların hayatlarının iyileştirilmesi, kadınların sosyal ve ekonomik hayata katılımlarının sağlanması, vatandaşlık haklarına ilişkin farkındalık kazandırılması
Selma DEMİRELLİ	Nilüfer Kadın Kooperatifi (2002)	Depremzede kadınların bir araya getirilerek ekonomik ve barınmayla ilgili sorunlarına çözüm üretilmesi, kadınların iş kurmalarına olanak sağlanması, okul

		öncesi eğitime destek olunması
Berna YAĞCI	İpek Yolu Kadın Kooperatifi (2003)	Yaşanan bölgedeki kadınlara destek olunması, kadınlara temel ve mesleki eğitim verilmesi, kadınların gelir getirici faaliyetlere yönlendirilmesi ve ekonomik bağımsızlık kazanmalarının sağlanması
Bedriye HÜLYA	B-Fit (2006)	Kadınlara spor yapma olanağı ve bedenlerini tanıma fırsatı sağlanması, kadınların kendi işlerini kurup işletmelerini sağlayarak gelir kazandırılması

Tablo 4’de, sosyal girişimci kadınların sahip oldukları ve halen faaliyet gösteren kurumların 1986-2006 yılları arasında kuruldukları görülmektedir. Bu kurumların amaçları; dar gelirli kadınların yaşam kalitesinin ve ekonomik durumlarının iyileştirilmesi, kadınların farkındalığının artırılması, kadınlara psikolojik, yasal ve eğitim konularında destek sağlanması, kadınların toplumsal yaşama aktif katılımlarının sağlanması ve kadınların ekonomik bağımsızlık kazanmalarının sağlanması şeklinde sıralanabilir. Kadın sosyal girişimcilerin sahip oldukları kurumlar ortak amaçlar etrafında toplanmaktadır. Örneğin Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı, İlk Adım Kadın Kooperatifi, Nilüfer Kadın Kooperatifi ve İpek Yolu Kadın Kooperatifinin kadınların yaşam kalitesinin ve ekonomik durumlarının iyileştirmesine destek olunması, kadınların iş kurmalarına olanak sağlanması yönünde faaliyetleri bulunmaktadır.

Tablo 5: Sosyal Girişimci Kadınların Kurumlarını Ortaya Çıkaran Koşullar

Sosyal Girişimci Kadınlar	Kurumlar	Kurumu Ortaya Çıkaran Koşullar
Şengül AKÇAR	Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (1986)	1980 Askeri Darbesinin sivil toplum faaliyetlerini engellemesi, kırsal alandan metropol merkezlere göç, yoksulluk, kadınların ötekileştirilmesi, ve 2.sınıf olarak görülmesi, eğitim imkansızlığı
Nebahat AKKOÇ	Kadın Merkezi (KAMER) (1997)	Güneydoğu’da yaşanan terörün bölge ekonomisini bozması, bölgede yaşayan insanlara zarar vermesi, sıkı dini ve kültürel inançların kadınları olumsuz etkilemesi, aile içi şiddet, tecavüz ve katledilme

Halime GÜNER	Uçan Süpürge (1996)	Türkiye’de kadınlara yapılan ayrımcılık, şiddet, fiziksel ve cinsel taciz vakalarının medyada çok az yer alması veya almaması, kadınların okuryazarlık oranının %30’larda olması
Naşide BULUTTEKİN	Umut Işığ Kadıın Kooperatifi (2004)	Güneydoğu’da yaşanan terör olaylarının bölge ekonomisini bozması, kırsal alandan kentlere göç, yoksulluk, kadınların eğitimsizliği, genç nüfus patlaması, bölge çocuklarının suç oranlarının artması
Senem GÜL	İlk Adım Kadıın Kooperatifi (2001)	Kırsaldan İstanbul’a göç eden farklı etnik kökenlerden gelen insanların ekonomik ve sosyal hayata ayak uyduramaması, kadınların eğitimsizliği, şiddete maruz kalmaları, toplumdaki izole edilmeleri
Selma DEMİRELLİ	Nilüfer Kadıın Kooperatifi (2002)	1980 darbesi nedeniyle yurttaş sektörünün gelişimindeki yavaşlık, STK’ların yasaklanması, deprem nedeniyle evsiz kalan kadınlar, kadınların mülkiyet sahipliği, okur yazar oranı, iş gücüne katılımı, siyasi temsil konularındaki cinsiyet eşitsizlikleri
Berna YAĞCI	İpek Yolu Kadıın Kooperatifi (2003)	Yaşadığı bölgedeki ataerkil ve muhafazakar aile yapısı nedeniyle kadınların eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanamaması, yoksulluk, terör olayları
Bedriye HÜLYA	B-Fit (2006)	Spor ve girişimciliğin Türkiye’de sadece erkeklere özgü olma algısı, kadınların fiziksel aktivitelere ve iş gücüne katılım oranlarının düşük olması

Tablo 5’de, sosyal girişimci kadınların sahip olduğu kurumları ortaya çıkaran koşullarda da benzerlikler görülmektedir. Kadın Emekini Değerlendirme Vakfı ve Umut Işığ Kadıın Kooperatifinin yoksulluk ve suçun önlenmesine odaklandığı görülmektedir. Kadınların kurumlarını buldukları bölgede yaşadıkları sorunları giderme motivasyonu ile şekillendirdikleri de söylenebilir. Örneğin Kadıın Merkezi ve Umut Işığ Kadıın Kooperatifi bölgelerinde yaşanan terör olaylarının olumsuz etkilerini azaltmayı amaçlarken, İpek Yolu Kadıın Kooperatifi bölgedeki ataerkil yapının olumsuz etkilerini ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Kadınların

eğitim sorunu yaşaması, şiddet, taciz ve ayrımcılığa maruz kalması, iş gücüne katılamaması, yoksulluk, kırsaldan kente göç ve terör gibi olayların bu kurumların ortaya çıkmasına neden olan ortak koşullar oldukları ifade edilebilir. Kadın sosyal girişimcilerin kadınlara yapılan ayrımcılığı ve şiddeti engellemeyi, kadınlara eğitim imkanı sağlamayı, kadınların iş gücüne katılımı ve siyasi temsil konularındaki eşitsizliklerini ortadan kaldırmayı hedefledikleri görülmektedir.

Tablo 6: Sosyal Girişimci Kadınların ASHOKA Üyeliği ve Ödülleri

Sosyal Girişimci Kadınlar	ASHOKA'ya Üye Seçilme Yılı	Ödül
Şengül AKÇAR	2000	2017 Geleceğe İz Bırakanlar Ödülü
Nebahat AKKOÇ	2000	2015 Anne Klein Ödülü 2008 Yılı Sosyal Girişimcisi 2007 Sosyal Demokrasi Vakfı İnsan Hakları Ödülü Time Dergisi "Modern Çağın Kahramanları" listesinde yer alma
Halime GÜNER	2006	5.Sale Uluslararası Kadın Filmler Festivali Onur Ödülü (Kurum adına) Kamu Sektörü ve İşçi Sendikaları tarafından verilen "Kamu Hizmeti Ödülleri"
Naşide BULUTTEKİN	2006	---
Senem GÜL	2006	---
Selma DEMİRELLİ	2007	2013 Yılı Sosyal Sorumluluk Projesi (Kurum adına) İtalyan Kızılhaç Gümüş Madalyası
Berna YAĞCI	2007	---
Bedriye HÜLYA	2012	2014 Sosyal Girişimci Ödülü ABD Eski Başkan Yardımcısı tarafından "Örnek Girişimci Kadın"

Tablo 6'da, ASHOKA'ya üye seçilmeden önce de kadınların haklarını iyileştirmeye yönelik faaliyetlerde bulunan bu sosyal girişimci kadınların ASHOKA'ya katıldıkları yılların,2000-2012 arasında değiştiği görülmektedir.

Ayrıca bu sosyal girişimci kadınların çoğu yaptıkları işler dolayısıyla ödül almışlardır. Örneğin Şengül Akçar 2017'de Geleceğe İz Bırakan Kadınlar Ödülü'ne, Nebahat Akkoç 2015'de Anne-Klein Ödülü, 2008 Sosyal Girişimci Ödülü'ne, Bedriye Hülya ise 2014'de Sosyal Girişimci Ödülü'ne layık görülmüşlerdir.

Sonuç

Toplumsal dönüşüm sağlama açısından önemli bir potansiyele sahip olan sosyal girişimcilerin özelliklerinin belirlenmesi önemlidir. Bu motivasyondan hareketle çalışmada sosyal girişimcilik olgusu kadın girişimciler açısından ele alınarak kadın sosyal girişimcilerin profilleri incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini oluşturan kadın sosyal girişimcilerin profilleri değerlendirildiğinde, doğum yeri, eğitim ve meslek gibi alanlarda sınıflandırmanın zor olduğu görülmektedir.

Araştırmada incelenen kadın sosyal girişimciler literatürde belirtilen ortak sosyal girişimcilik özelliklerine sahiptir. Ancak geçmişlerinde benzer olumsuzluklar ve travmalar yaşamış olsalar da, kadın sosyal girişimcilerin kariyer aşamalarının aynı olmadığı görülmektedir. Bunun yanında örneklemini oluşturan kadın sosyal girişimcilerin yaşamları boyunca literatürde de vurgulandığı gibi, benzer olumsuz kişisel deneyimler yaşadıkları söylenebilir. Sosyal girişimci kadınların sahip oldukları kurumların 1986-2006 yılları arasında kuruldukları ve çoğunlukla kadınların ekonomik bağımsızlık kazanmalarının sağlanması ve farkındalıklarının artırılması, kadınlara psikolojik, yasal ve eğitim konularında destek sağlanmasını amaçladıkları görülmektedir. Sosyal girişimci kadınların sahip olduğu kurumları ortaya çıkaran koşullarda da benzerdir. Kadınların eğitim sorunu yaşaması, şiddet, taciz ve ayrımcılığa maruz kalması, iş gücüne katılmaması, yoksulluk, kırsaldan kente göç ve terör gibi olaylar bu kurumların ortaya çıkmasına neden olan ortak koşullardır. Bu doğrultuda araştırmadaki kadın sosyal girişimcilerin daha çok hemcinslerine yönelik olarak faaliyetlerini şekillendirdikleri görülmektedir. Kurumların kuruluş amaçları ve kurumları ortaya çıkaran koşulların ise genel olarak literatüre paralellik gösterdiği söylenebilir.

Türkiye'de sosyal girişimcilik faaliyetleri artmasına rağmen, bölgesel farklılıklar ve bu farklılıkların kadınlar üzerinde yarattığı sorunlar devam etmektedir. Cinsiyet eşitsizliği, toplumsal baskılar, şiddet ve ayrımcılık yaşama, eğitim imkânlarına ulaşmada ve iş bulmada yaşanan sorunlara

karşı farkındalık yaratmak ve fayda sağlamak için Türkiye’de daha fazla kadın sosyal girişimciye ihtiyaç bulunmaktadır.

Araştırma kısıtlı bir örneklem üzerinde yapıldığı için elde edilen bilgiler sadece örneklem ile sınırlıdır. Kadın sosyal girişimcilerin profillerini ve özellikle de yaşadıkları kişisel deneyimleri belirlemeye yönelik daha kapsamlı çalışmalar yapılarak, farklı sonuçlar elde edilebilir. Bu doğrultuda alanda yapılacak farklı örneklem ve bakış açılarına sahip çalışmalar potansiyel kadın sosyal girişimci adaylarına yol göstererek fayda sağlayacaktır. Ayrıca yapılacak çalışmaların ülkemizde sosyal girişimcilik ile ilgili öncelikli alanlar için farklı politikalar geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Betil, İ. (2010). Sivil toplum, sosyal sermaye, sosyal girişimcilik, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 5 (1), 21-25.
- Bornstein, D. (1998). Changingtheworld on a shoestring, *AtlanticMonthly*, 281 (1): 34-39. (16.07.2017).
- Dees, G.J. (1998). The meaning of socialentrepreneurship , *Entrepreneurship in Residence Kauffman Center for Entrepreneurial Leadershi pEwingMarionKauffman Foundation andMiriamand Peter HaasCentennialProfessor in Public Service Graduate School of Business StanfordUniversity*, 1-6.
- Dees, G.J. (2007). Taking social entrepreneurship seriously, *Transaction Social Science and Modern Society*, 44 (3), 24-31.
- Denizalp, H. (2009). *Toplumsal dönüşüm için sosyal girişimcilik rehberi*, (2.Baskı). Ankara: Fersa Matbaacılık.
- Drayton, W. (2002). The citizen sector: becoming as entrepreneurial and competitive as business, *California Management Review*, 44 (3), 120-132.
- Haugh H. (2005). A research agenda for social entrepreneurship, *Social Enterprise Journal*, 1(1), 1-12.
- Johnson, S. (2002). Social entrepreneurship literature review. *Paper produced for the Canadian Centre for Social Entrepreneurship*.
- <http://bianet.org/bianet/kadin/160655-2015-anne-klein-kadin-odulu-nebahat-akkoc-a> , (Erişim Tarihi: 10/07/2017).
- <http://bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/105150-yilin-sosyal-girisimcisio-dulu-iki-kadina> , (Erişim Tarihi: 10/07/2017).

- <http://turkey.ashoka.org/fark-yaratan-sosyal-giri%C5%9Fimlerekad%C4%B1nlar%C4%B1-g%C3%BC%C3%A7lendiriyor-1> , (1 Erişim Tarihi: 0/07/2017).
- <http://www.birgun.net/haber-detay/ucan-supurge-uluslararası-kadınfilmleri-festivali-20-nci-yilinda-158896.html>, (Erişim Tarihi: 10/07/2017).
- <http://www.dw.com/tr/u%C3%A7an-s%C3%BCp%C3%BCrge-kad%C4%B1nlar-dayan%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1k%C3%A7a-g%C3%BC%C3%A7l%C3%BC/a-38914883>, (Erişim Tarihi: 10/07/2017).
- http://www.farkyaratanlar.org/site/tr/fark_yaratanlar/55/Senem-G%C3%BCI.html , (Erişim Tarihi: 10/07/2017).
- http://www.farkyaratanlar.org/site/tr/fark_yaratanlar/9/Na%C5%9Fide-Buluttekin.html , (Erişim Tarihi: 10/07/2017).
- <http://www.farukbildirici.com/index.php?Did=287> , (Erişim Tarihi: 10/07/2017).
- <http://www.hurriyet.com.tr/felc-oldu-kanser-oldu-ama-en-sonunda-28391653> , (Erişim Tarihi: 10/07/2017).
- <http://www.radikal.com.tr/hayat/mahalleden-dunyaya-867080/> , (Erişim Tarihi: 10/07/2017)
- <http://www.sabancivakfi.org/tr/sosyal-degisim/sengul-akcar> , (Erişim Tarihi: 10/07/2016).
- <http://turkey.ashoka.org/node/1697> , (Erişim Tarihi: 30.12.2013).
- <http://www.ucansupurge.org/yazdir?F679E9D981DD444FB40098EFCEA7EFB5>, (Erişim Tarihi: 10/07/2017).
- <https://medium.com/@AshokaTurkiye/kad%C4%B1nlar%C4%B1n-g%C3%BCc%C3%BCne-g%C3%BC%C3%A7-katan-ashokal%C4%B1-sosyal-giri%C5%9Fimciler-1354ad7fd3d8> , (Erişim Tarihi: 10/07/2017).
- <https://www.ashoka.org/en/fellow/bedriye-hulya> , (Erişim Tarihi: 10/07/2017).
- <https://www.ashoka.org/en/fellow/berna-yagci> , (Erişim Tarihi: 10/07/2017).
- <https://www.ashoka.org/en/fellow/halime-g%C3%BCner> , (Erişim Tarihi: 10/07/2017).
- <https://www.ashoka.org/en/fellow/nebahat-akkoc> , (Erişim Tarihi: 10/07/2017).
- <https://www.ashoka.org/en/fellow/selma-demirelli> , (Erişim Tarihi: 10/07/2017)

<https://www.ashoka.org/en/fellow/senem-gul> , (Erişim Tarihi: 10/07/2017).

<https://www.ashoka.org/en/fellow/seng%C3%BCI-akcar>, (Erişim Tarihi: 10/07/2017).

<http://ashokaturkiye.org/tr/hakkimizda-2/>, (Erişim Tarihi: 10.07.2017)

<https://www.ashoka.org/en/focus/social-entrepreneurship> (Erişim Tarihi: 10.07.2017).

<https://www.haberler.com/duzce-de-2-geleneksel-yilin-enleri-odul-toreni-4262759-haberi/> , (Erişim Tarihi: 10/07/2017).

<https://www.istekadinlar.com/kadin-akademisi/sabancida-son-dersi-nebahat-akkoc-verecek-h648.html> , (Erişim Tarihi: 10/07/2017).

Koe Hwee Nga J. & Shamuganathan G.(2010). The influence of personality traits and demographic factors on social entrepreneurship start up intentions, *Journal of Business Ethics*, 95, 259-282.

Mair, J. & Marti, I. (2006). Social entrepreneurship research: a source of explanation, prediction and delight, *Journal of World Business*, 41, 36-44.

Marshall, R.S. (2010). Conceptualizing the international for-profit social entrepreneur, *Journal of Business Ethics*, 98,183-198.

McLean, A. (2012). What makes a social entrepreneur? An introductory article. *Clores Social Leadership Programme African Prisons Project*.

<http://www.cloresocialleadership.org.uk/userfiles/documents/Research%20reports/2010/Research,%20Alex%20McLean,%20FINAL.pdf> Erişim Tarihi: 10.07.2017).

Mort S.G., Weerawardena J. & Carnegie K. (2002). Social entrepreneurship: towards conceptualisation, *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, 8(1), 76-88.

Okandan, G.D. ve Sönmez, O. (2012). Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı (KEDV). *Büyüyen kapsayıcı piyasalar Türkiye’de sosyal girişimcilik vakaları*, ss.117-148, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Plater-Zyberk, H. (2005), Working from the heart: an exploration of what propels 12 quality social entrepreneurs, www.unltd.org.uk/download/HPZ_UnLtd_Report_circulated.pdf , (10/07/2017).

Prabhu, G.N. (1999). Social entrepreneurship leadership, *Career Development International*, 4(3), 140-145.

Sarıkaya, M. (2010). Kâr Amacı Gütmeyen Örgütlerde Sosyal Girişimcilik.(Ed.S.Besler), *Sosyal girişimcilik*(ss.31-52). İstanbul: Beta Yayıncılık.

Seelos, C. &Mair, J. (2005). Social entrepreneurship: creating new business models to servet the poor, *Business Horizons*, 48, 241-246.

Sharir, M. &Lerner, M. (2006). Gauging the success of social ventures initiated by individual socail entrepreneurs, *Journal of World Business*, 41, 6-20.

Sobhani, A. ve Gasnier, A. (2012). Sosyal Girişimcilikten Kapsayıcı Piyasalara. *Büyüyen kapsayıcı piyasalar Türkiye’de sosyal girişimcilik vakaları*, ss.1-7, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Thompson, J., Alvy, G. &Less, A. (2000). Social entrepreneurship- a newlook at the people and the potential, *Management Decision*, 38 (5), 328-338.

Weerawardena J. & Mort S.G. (2006). Investigating socialentreprenurship: A multidimensional model, *Journal of World Business*, 41, 21-35.

Yunus, M. ve Weber, K. (2010). *Sosyal işletme kurmak*, (A.N.İmre Çev.) İstanbul: Doğan Kitap.

Zahra, S.A., Eric,G. Neubaum, D.O. &Shulman, J.M. (2009). A typology of social entrepreneurs: Motives, search processes and ethical challanges, *Journal Of Business Venturing*, 24, 519-532.